

Маріупольський
державний
університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАГРОВАДЖЕННЯ У
ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Київ - 2024

Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 року / за заг. ред. Ю.О.Демидова. Маріуполь: МДУ, 2024. 207 с.

Редакційна колегія:

- Голова** – Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;
- Заступник голови** – Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;
- Члени оргкомітету:**
- Юлія ДЕМИДОВА, завідувач кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;
 - Катерина КРУТІЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;
 - Ольга ФУНТИКОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;
 - Світлана МАКАРЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;
 - Оксана ПОПОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;
 - Вікторія ЯЙЛЕНКО, старший викладач кафедри дошкільної освіти;
 - Ірина ДЕСНОВА, в. о. завідувача кафедри практичної психології, кандидат педагогічних наук, доцент;
 - Оксана ГОЛЮК, завідувач кафедри педагогіки та освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 10 від 28 березня 2024 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2024

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2024

4. Кондратенко С. В. Методичні рекомендації : Формування навичок просторового орієнтування у незрячих дітей дошкільного віку. Розділи 1, 2, 3. К. : Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2014. 61 с.

5. Кондратенко С.В. Організація розвивального середовища для формування просторових уявлень та навичок просторового орієнтування у дітей з глибокими порушеннями зору. Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання. Вип. 4. [зб.наук.праць]. – К.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2013. С. 116-126.

Кійко Ю.А.,

здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітня програма «Дошкільна освіта. Інклюзія»

денна форма навчання,

Маріупольський державний університет, м. Київ

Науковий керівник

Крутій К. Л.,

д. пед. наук, професорка,

професорка кафедри дошкільної освіти

Маріупольський державний університет, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ ЗАСОБАМИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Послідовне оволодіння мовленням відіграє важливу роль у соціальній адаптації дитини до сучасного світу. Це пояснюється тим, що мовленнєва діяльність є засобом засвоєння і передачі побачених і пережитих знань, думок і почуттів методом самоствердження в дитячих колективах.

Актуальним завданням сьогодення є прийняття і розуміння суспільством особливих дітей.

Обмін інформацією має важливе значення для розвитку соціальної взаємодії та є основою типового розвитку. Відсутність спілкування заважає розвитку дітей і викликає проблеми для людей, які їх оточують.

Нові технології, призначені для покращення спілкування дітей з розладами аутистичного спектру, можуть сприяти взаємодії процесів когнітивного і соціального розвитку.

Проблемами мовлення при аутизмі дітей займаються такі вчені, як-от: Т. Скрипник, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.

Так, Т. Скрипник, у своїй роботі виокремлює головну особливість мовлення дітей з розладами аутистичного спектру — мовлення про себе в іншій та третій особі, а також наявність труднощів взаємодії із соціумом та складнощів у розвитку комунікативної функції [3].

Аутизм пов'язаний насамперед з розладами емоційно-поведінкового спектру і являє собою порушення здатності до формування відповідних емоційних стосунків.

І. Логвінова вказує, що порушення процесу спілкування у дітей з розладами аутистичного спектру проявляється у двох основних формах. Одна з них — бажання виражати свої бажання за допомогою вокалізації, погляду, міміки та жестів. Або, навпаки, комунікативне перебільшення ((надлишкова гіперемоційність у контактах). В обох варіантах порушуються мотиваційні елементи голосового спілкування [1].

В. Тарасун вважає, що в роботі з дітьми у яких є розлади спектру аутизму педагоги повинні використовувати сучасні методи диференційованого та особистісно орієнтованого навчання, які сприяють розвитку здібностей дітей та задовольняють їхні особливі освітні потреби, залучають батьків до освіти своїх дітей та гуманні методи, які можуть заохотити дітей до участі в освітньому процесі [4].

В. Шульженко зазначає, що беручи до уваги особливості дітей-аутистів, особливо тривожність, реактивність, негативізм, занурення та відмову від спілкування з іншими людьми, фахівець повинен правильно підібрати засоби альтернативної комунікації, спираючись на результати комплексної діагностики [5].

Діти з розладами аутистичного спектру інколи мають труднощі з розумінням або використанням усної мови. У деяких можуть виникати затримки мовлення. Комунікація та мовлення можуть бути ускладнені, незважаючи на зусилля в програмах розвитку.

Тому деяким може знадобитися підтримка в розвитку усного мовлення, тоді як інші можуть отримати користь від різних варіантів спілкування і розуміння комунікації, таких як розмовна мова, мова жестів і письмова комунікація.

Саме тут може допомогти альтернативна комунікація.

Системи альтернативної комунікації поєднують завдання, дії, об'єкти чи поняття з малюнками та жєстами.

Альтернативна комунікація може бути низько-технологічною або високотехнологічною.

Низько-технологічні системи використовують картинки або зображення для представлення завдань, дій або об'єктів на таких інструментах, як картки, дошки або книги. Діти з розладами аутистичного спектру можуть навчитися користуватися цими інструментами, щоб розуміти, що говорять люди, просити, що їм потрібно, а також коментувати і відповідати на запитання інших людей.

Найпоширенішою у світі є методика, яка спрямована на розвиток спілкування та передбачає одночасне використання знаків та символи, такі як жєсти та символи. Це система Макатон.

Вона розрахована на людей із комунікативними розладами (ДЦП, розлади спектру аутизму, генетичні синдроми, діти з множинними розладами) [2].

Основна відмінність системи Макатон від інших програм альтернативної комунікації полягає в тому, що вона використовує різні канали для надсилання та отримання інформації, коли жєсти та символи відповідають одній концепції. Паралельно з використанням Макатону зазвичай проводять інтенсивну

логопедичну роботу. Жести у системі Макатон завжди супроводжують відповідний вираз обличчя, інтонацію, рухи тіла, просторова орієнтація.

Вибрана вами допоміжна й альтернативна система спілкування залежатиме від кількох чинників, у тому числі від сильних сторін і потреб вашої дитини, поточного етапу розвитку спілкування вашої дитини та вашої здатності постійно використовувати систему. Важливо, щоб ваша сім'я та інші опікуни вашої дитини також могли користуватися системою. Приклади охоплюють систему обміну картинками (Picture Exchange Communication System - PECS) і візуальні діаграми.

Системи підкріплення та альтернативної комунікації є ефективними способами для дітей вивчити та використовувати мову на ранньому етапі.

Це відбувається тому, що діти запам'ятовують звуки слів і візуальні образи предметів, малюнків і знаків, які відповідають словам. Це може бути корисно для дітей з розладами аутистичного спектру, які найкраще реагують на візуально представлену інформацію.

Додаткові та альтернативні системи комунікації також можуть покращити розуміння мови дітьми. Це пов'язано з тим, що мова дуже швидка, в той час як візуальні образи часто довгі і нерухомі, тому дітям потрібно більше часу, щоб зрозуміти інформацію. Люди також схильні сповільнюватися, коли використовують візуальні засоби та жести.

Наприклад, вони сповільнюються, щоб запам'ятати певний знак, знайти картинку, зробити акцент або перевірити, чи дитина побачила все повідомлення. Таким чином, дитина має більше часу на засвоєння інформації та уникає інформаційного перевантаження.

Терапія підтримка для покращення комунікативних навичок у дітей з аутизмом охоплюють таке: візуальна підтримка та стратегії: вони використовують символи, фотографії, написані слова та предмети, щоб допомогти дітям з розладами аутистичного спектру покращити свої навички обробки інформації, використання мови, розуміння та взаємодії з навколишнім світом.

Як наслідок, значна частина дітей з тяжкими порушеннями мовлення та іншими порушеннями розвитку досягають шкільного віку з неструктурованим мовленням або мовленням, яке має дуже низький рівень розуміння і не може використовуватися як засіб комунікації.

Отже, такі порушення можуть бути наслідком органічного пошкодження мозку, що може призвести до розладів аутистичного спектру. Оскільки деякі діти з розладами аутистичного спектру мають високі навички говоріння, читання та письма, але мовчать під час усного спілкування, рекомендується впроваджувати низку альтернативних засобів комунікації та ефективних заходів, щоб допомогти дітям з розладами аутистичного спектру адаптуватися до соціального середовища та початкової освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Логвінова І. П. Формування комунікативної потреби дітей з розладами аутистичного спектру у невербальній взаємодії / І. П. Логвінова // Збірник наукових праць

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2008. С. 59-61.

2. МАКАТОН- засіб комунікації при навчанні дітей із інтелектуальними порушеннями URL: <http://surl.li/ernic>

3. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму : монографія. Київ : Фенікс, 2010. 368 с

4. Тарасун В. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з розладами аутистичного спектру / В. Тарасун, Г. Хворова / За наук. ред. В. Тарасун – К., 2004. 103 с.

5. Шульженко Д. І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей / Д. І. Шульженко. – К. : Слово, 2009. 381 с.

6. Kruty K. Formation of Speech Activity in Older Preschool Children with Autistic Disorders / Bazyma, N., Zdanevych, L., Kruty, K., Tsehelnuk, T., Popovych, O., Ivanova, V., & Cherepania, N. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience. 2020. 11(3). P.p. 107-121. <https://doi.org/10.18662/brain/11.3/112>

<https://lumenpublishing.com/journals/index.php/brain/article/view/3228>

Кругій К.Л.,

д. пед. наук, професорка,
професорка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

Дєнова І. С.,

к. пед. наук, доцентка,
в.о. завідувача кафедри практичної психології,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ЕМЕРДЖЕНТНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ПРЕДИКТОР УСПІШНОСТІ ЧИТАННЯ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Читання книг – одна з найважливіших інвестицій, які батьки роблять у розвиток грамотності своїх дітей, у розвиток мовлення та навчання впродовж життя. Спільне читання книг сприяє розвитку мовлення і забезпечує перехід від мовлення до грамотності. Недавнє дослідження з використанням функціональної магнітно-резонансної томографії (ФМРТ) виявило нейробіологічну кореляцію між читанням книг батьками власним дітям та розвитком емерджентної грамотності. Так, Дж. Хуттон та інші дослідники (Hutton J. S. [9]) виявили, що під час прослуховування історій діти, яким частіше читали вдома, демонстрували вищу активацію тих ділянок мозку, що пов'язані з мовленням та емерджентною грамотністю.

Емерджентна грамотність, або та, що тільки зароджується (виникає) відома як важливий чинник, відповідальний за значні результати у прагненні дитини навчитися читати. Термін «емерджентна грамотність» можна визначити як пропедевтичні (попередні, вступні) знання, здібності, пов'язані з пізнішими проявами звичайного читання та письма в дітей. Емерджентна грамотність розвивається ще до того, як діти отримують формальні інструкції з читання від дорослого.